

Милутин Миланковић „Сећања“

У књизи Сећања пратимо развој националног, научног и хуманистичког аспекта личности Милутина Миланковића, од првих утисака о свету до врха светске науке. У смењивању слика детињства у Даљу, гимназије у Осјеку, Техничког Факултета у Бечу, Београдског Универзитета, балканских и првог и другог светског рата, Српске Академије Наука ... јасно се назире основна линија животне приче - мисија, која је од најранијих сазнања о свету била управљена ка истраживању непознатог, земљине прошлости, научних радова посвећених истраживању земљине климе, календарској реформи, космосу..

Милутин Миланковић рођен је 1879. године у Даљу, а умро 1958. године у Београду. Докторирао је на чувеној Бечкој техници 1903. године и био успешан грађевински инжењер - пионир армираних бетонских конструкција и творац епохалних патената и пројеката у тадашњем грађевинарству.

ПАЖЉИВО ПРОЧИТАЈТЕ ОДЛОМАК

ОДВАЖНИ ПОЧЕТАК

Тек што сам, ево, узео перо у руку, осетих нелагодност кривца који предузима нешто што би се могло покудити. Већ хтедох да се правдам како ове успомене о животу својих предака и о својим властитим доживљајима не пишем из породичне и личне сујете, но брзо се присетих да би такво извињавање имало негативан ефекат. Зато остављам свакоме на вољу да мисли како хоће о мојим побудама и намерама при писању овог дела. Од тог мог тек предузетог посла пати, усталом, само хартија на којој пишем, а још је велико питање да ли ће овај спис, започет у седамдесетој години мога живота, достићи такав облик и опсег да може бити објављен. Зато се ово моје писање може у најгорем случају оквалификовати тек као предумишљај, а не као извршени злочин.

А дође ли до тога да ови моји редови буду кадгод објављени, нека за то, као што је и право, носи сву одговорност њихов издавач. Нађе ли пак то дело и читалаца, молим их да приме к знању да га нисам писао за њихово већ за своје лично задовољство: прохтело ми се да се још једанпут прошетам кроз свој живот и осетим, макар у мислима, све његове сласти. А оне нам у сећањуобично изгледају лепше но што су биле у стварности.

Овом својом жељом малко сам се затрчао и пребацио, како то обично бива са одлукама донесеним у првом одушевљењу. Када бих хтео да са пером у руци поново проживим свој живот, требало би ми за то много више година но што ми још остаје на расположењу, а и много више хартије но што бих је могао набавити у садашњим временима рационалисања свих наших прохтева. Зато морам предмет свога дела ограничити до остварљивости: на који начин, видећу при самом послу.

Овим списом желим, пре свега, да подмирим своје дугове. У своме животу наилазио сам на изванредно племените и благодетелне људе, који ме својом добротом задужише, а ја пропустих или не доспех да им се равном мером одужим. Зато желим да, као оно Доситеј Обрадовић,

својим делом „предам вечној воспоминанију потомков имена мојих најљубимејших пријатеља и благођетелја“.

Ако ову аутобиографију, која ће, као сви списи те врсте, остати недовршена, ипак дотерам до своје седамдесете године, сазнаће се и непосредан повод овом моме смелом подухвату; било би преурањено о њему већ сада говорити.

Моје године и велико историјско доба у којем оне протекоше говоре већ сами по себи да сам много штошта видео, сазнао, доживео и срећно преживео. Живео сам у царевини, краљевини и у републици, као слободан грађанин, као обвезник у браку, у војсци и државној служби.

Преживео сам, и то сваки пут у зараћеној земљи, два балканска и два светска рата, био сам на бојном пољу и у затвореничком логору, одмарао се по апсанама. Но, поред свега тога, науживао сам се и свега угодног и лепог што сам га, тражећи, нашао или на њ случајно набасао. Имам, дакле, за ово дело сирове грађе у изобиљу; треба је само пробрати.

Из те грађе могла би каква вешта рука сачинити леп, шарени мозаик, који би предочавао слику времена и прилика у којима сам живео. Та времена прохујала су у неповрат, а прилике се изменише из основа. Зато би таква слика имала значај историјског документа. Но да би то постала, потребно је да буде верна и истинита. То је прво што морам имати на уму предузимајући да јој својим списом скицирам главне црте. Јер, чим би какав цепидлака пронашао у моме спису какву неистину, упропастио би ми сву веродостојност. То сазнање причињава ми немалу бригу. Ово што будем писао, писаћу већим делом по сећању. О способностима свога памћења говорићу касније опширније; одлично у својој младости, почело је да постепено слаби. Али су успомене младих дана остале још свеже у мојој памети. Тако ме моје памћење подсећа на доглед подешен за даљину: временски удаљене догађаје види јасније но ближе. Зато ћу све што будем саопштавао морати свесно проверавати и послужити се документима и сведочанствима која ми буду стајала на располагању. Онда где ме моје памћење и таква сведочанства оставе на цедилу, изричито ћу признати.

Рекао сам да слика коју бих желео да нацртам треба да буде верна. Нека се то разуме тако да ћу људе и њихову заједницу цртати онако како сам их својим оком видео и својим духом разумео. У томе погледу треба ме, дакле, сматрати за сликара импресионистичке школе. Првих тридесет година свога живота провео сам у бившој Хабсбуршкој монархији, а одрастао у старој српској породици која се онамо доселила још за време Чарнојевићеве сеобе. До тога доба могу, непрекидним низом успомена које су се очувале у мојој породици и њеном архиву, пропратити живот својих предака. Искористићу те успомене да бих њима оцртао живот војвођанских Срба до њиховог ослобођења, које сам имао срећу да доживим.

Што се моје личности тиче, употребићу је за објекат испитивања о томе како су се у мени постепено развијале способности за научни рад и како сам, без првобитне намере и одабравши спочетка други један позив, но вођен својим урођеним неодољивим наклоностима, постао ипак научник.

У научничком позиву нашао сам угодно уточиште јер сам њиме био заштићен од многих трзавица које су потресале цео свет. Под тим кровом уредио сам и опремио своју научничку радионицу, па, лично одвојен од великог света, али у сталној духовној вези са његовим знаменитим научницима, изградио своју научну област, своје неприкосновено духовно имање. У тој радионици сам провео, са кратким прекидима, четрдесет година, пишући и публикујући своја дела.

О садржају и значају тих дела не мислим овде исцрпније говорити: о томе нека говоре, кад устреба, други, или она сама. Но овде бих хтео да испричам оно што научници ретко када саопштавају, а то је: којим материјалом и средствима сам своја дела сачинио, којима странпутицама сам у своме послу лутао док нисам нашао прави пут, како сам савлађивао поједине препреке на томе путу и како сам стигао до жељеног циља. За све то потребно је да читаоца уведем у своју радионицу. Но шта да му онда покажем? Да сам физичар експериментатор, или природњак, испитивач или путник, показао бих читаоцу своје алате, апарате, препарате и друге своје рукотворине. Но ја сам чист теоретичар; једини алат којим сам се служио био је ћуп моје учености, моја глава. А шта се у њој дешава тешко је другом коме показати, јер то обично не зна ни њен власник. Наш мозак је врло компликована машина, у чији механизам наука још није могла да завири. Та машина функционише различито код појединих људи, а код сваког од њих има својих нарочитих ћуди. Но какав год био механизам и састав њен, он се покурава извесним вечним законима природе. Служећи се тим материјалистичким схватањем, које ћу изложити у своме делу, прикупио сам у своме дугогодишњем научничком позиву извесних емпиријских чињеница о функционисању своје мождане машине. Мислим да их саопштим. При томе ћу морати говорити о својим урођеним, наслеђеним и стеченим способностима, а са тим у вези, о таквим способностима својих предака и о приликама у којима сам растао и живео.

Мој научни рад стајао је у вези са радом других научника који су се бавили сличним проблемима, а нарочито оних који су се служили резултатима мојих дела. Са свима њима стајао сам у живој преписци и размењивао са њима неколико стотина писама. Та преписка, сачувана до данас у моме архиву, има вредност за историју оне гране науке на којој сам радио. Зато бих желео да је очувам од пропасти и предам којој научној институцији. Место коментара тој преписци, без којег не би била довољно разумљива, саопштићу о њој све што је потребно.

То би, отприлике, био програм за израду овог дела.

Не знам шта ћу од њега моћи остварити, но баш та неизвесност даје моме раду извесну занимљивост, користан подстрек при сваком послу.

ОДГОВОРТЕ НА СЛЕДЕЋА ПИТАЊА

1. У којој години свог живота Милутин Миланковић започиње да пише дело „Сећања“?
2. Милутин Миланковић је“ хтео да са пером у руци поново проживи свој живот“, шта то у ствари значи, са којом намером пише ово дело?
3. У каквој је радионици он провео четрдесет година свог живота?